

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

THEORETIC AND PRACTICAL ASPECTS OF REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT

Регіональний економічний розвиток: теорія та вимірювання:
монографія / О.П. Тищенко. – К.: ВПК «Експрес-Поліграф», 2012. – 368 с.

Характерною ознакою останніх років у світовому економічному розвитку стало посилення глобалізаційних тенденцій, які впливають на всі сфери соціально-економічного життя більшості країн світу. Нині цей вплив сягнув таких масштабів, що загрожує збереженню ідентичності та самобутності національних економік, особливо тих, що розвиваються. Як захисна реакція в умовах, що склалися, відбувається активізація процесів регіоналізації – посилення інтеграційних зв'язків між регіонами різного таксономічного рівня як всередині країн, так і в рамках між-державних відносин.

Зазначені процеси стали поштовхом для переосмислення та активізації просторових досліджень з метою пошуку шляхів та інструментів забезпечення ефективного розвитку національних економік у сучасних умовах з урахуванням регіональних чинників. З огляду на це поява ґрунтового монографічного дослідження сучасних проблем регіонального розвитку національних економік є актуальною та своєчасною.

Особливість рецензованої монографії полягає перш за все в тому, що у ній запропоновано авторський погляд на здавалось би давно відомі та досліджувані багатьма науковцями проблеми теоретичного й практичного характеру: сутність та зміст таких базових понять, як «регіон», «регіональний розвиток», «регіоналізація» «нерівномірність та диспропорційність регіонального розвитку»; визначення й зміст цілей регіонального економічного розвитку; роль, місце та вплив окремих регіонів на соціально-економічний розвиток країни; систематизація й оцінка факторів, що обумовлюють виникнення й загострення соціально-економічних регіональних диспропорцій; шляхи підвищення ефективності між-регіонального та транскордонного співробітництва,

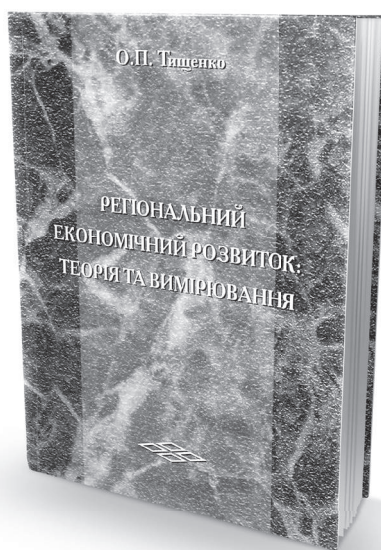
методичні підходи щодо оцінки ефективності регіонального розвитку тощо.

До наукових здобутків автора необхідно віднести запропоновану власну концепцію дослідження регіонального розвитку, яка побудована на дуалістичному розумінні процесу регіоналізації (у «вузькому» та «широкому» розумінні), на трактуванні нової ролі регіонів як об'єктів «дифузії» інновацій та формування кластерних структур, на необхідності врахування тенденцій щодо значного посилення регіональних факторів у забезпеченні ефективного функціонування національних економік.

У монографії завдяки логічно побудованій структурі розкрито широкий спектр проблем, розв'язання яких має велике теоретичне й практичне значення для вдосконалення методології дослідження та обґрунтування конкретних заходів, спрямованих на підвищення ефективності механізму управління розвитком національної економіки країни, а також її окремих регіонів в умовах глобалізації та регіоналізації.

Так, у першому розділі привертає до себе увагу здійснений на основі опрацювання величезної кількості публікацій вітчизняних та зарубіжних науковців аналіз еволюції функцій держави та обґрунтування її визначальної ролі

в забезпеченні оптимального просторового розвитку національної економіки. Проведений детальний аналіз, систематизація та структуризація понятійного апарату, що використовується при дослідженні проблем регіонального розвитку національної економіки, та виявлені його недоліки дозволили авторові зробити й власний внесок у його подальше вдосконалення, зокрема обґрунтувати доцільність використання й запропонувати визначення поняття «регіон у національній економіці». Не залишились поза увагою науковця й зловідомі

питання, що стосуються функціонування проблемних регіонів та критеріїв їх ідентифікації.

З'ясування у другому розділі монографічного дослідження сутності й змісту дефініцій «розвиток», «регіональний розвиток» та інших, пов'язаних з ними понять, дозволило автору, по-перше, виокремити декілька рівнів їх застосування (загальнотеоретичний, глобальний, міжрегіональний, локальний), по-друге, обґрунтувати авторське визначення поняття «регіональний розвиток національної економіки». Останнє власне й послугувало підґрунтям для характеристики змісту державної регіональної політики в сучасних умовах та визначення її пріоритетів.

Не менш цікавими й змістовними є аналітична частина монографії (розділ 3) та практичні рекомендації щодо вдосконалення державного управління регіональним розвитком національної економіки, які містяться в її заключному 4-му розділі.

Зокрема, опрацювання автором значної кількості статистичних даних дозволило оцінити наявні викривлення демографічної ситуації, активізацію міграційних процесів (як внутрішньокраїнових, так і міжкраїнових), встановити, що демографічні процеси та міграція населення виступають визначальними чинниками утворення диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіональних утворень. А отже, зазначені процеси потребують першочергової уваги органів державної влади й управління. Визначення векторної спрямованості та інтенсивності цих процесів дасть змогу встановлювати рівень та ступінь пропорційності чи диспропорційності соціально-економічного розвитку.

Також у роботі доведено, що в Україні характер та інтенсивність інвестиційних процесів на регіональному рівні мають суттєві відмінності. Незважаючи на поширену думку відносно несприятливого інвестиційного клімату в державі в цілому, показники інвестиційної активності в окремих регіонах є значно вищими, ніж у середньому по країні. Здійснений аналіз інвестиційних процесів на регіональному рівні свідчить про необхідність внесення коректив в існуючий механізм реалізації державної регіональної інвестиційної політики.

Проведений у монографії аналіз динаміки показників, що характеризують розвиток виробничої сфери, розрахованих у регіональному розрізі, – випуск, валова додана вартість, валовий регіональний продукт, а також структурних зрушень, що відбуваються в розвитку окремих видів економічної діяльності, дає змогу визначати пріоритетні види діяльності у кожному регіоні, оцінювати їх внесок у загальні результати діяльності, прогнозувати перспективи розвитку того чи іншого регіону.

Матеріали та висновки, що містяться в аналітичній частині дослідження, можуть бути корисними при здійсненні ранжування регіонів країни за ступенем гостроти соціально-економічних проблем та визначенні пріоритетів державної регіональної політики щодо нівелювання розриву в рівнях соціально-економічного розвитку та зменшення його диспропорційності.

Розглядаючи сучасні тенденції регіоналізації як перспективної форми активізації регіонального розвитку, в монографії здійснено систематизацію її форм за двома напрямками: внутрішньокраїнова (міжрегіональна повна, міжрегіональна часткова, внутрішньорегіональна); міжкраїнова – угоди про співробітництво, транскордонне співробітництво, європейські угруповання територіального співробітництва. Не обмежуючись лише теоретичними міркуваннями, автор, викриваючи наявні недоліки, наводить конкретні конструктивні пропозиції щодо посилення ролі держави у забезпеченні дієвості міжрегіонального співробітництва.

Ґрунтовний аналіз недоліків існуючої практики транскордонного співробітництва українських регіонів дозволив автору аргументовано сформулювати пропозиції щодо переваг участі у нових утвореннях – Європейських угрупованнях територіального співробітництва.

Як будь-яке дослідження системних комплексних проблем розвитку національної економіки (до них належать і проблеми її просторового розвитку), рецензована монографія містить ряд дискусійних положень, щодо яких позиція автора є недостатньо аргументованою. До їх числа, зокрема, слід віднести пропозиції щодо використання методів та інструментів державного регулювання регіонального розвитку в Україні (модель управління регіональним розвитком на основі кластерного підходу, обґрунтування принципів розміщення соціальної інфраструктури у міських агломераціях), а також з організації моніторингу та здійснення аналізу процесів дивергенції та конвергенції у територіальному просторі держави.

Однак висловлені зауваження суттєво не впливають на якість роботи, яка являє собою фундаментальне дослідження важливої наукової та такої, що має практичне значення, проблеми вдосконалення управління регіональним економічним розвитком національної економіки в умовах процесів глобалізації та регіоналізації. Вони можуть розглядатися як напрями подальших перспективних наукових розвідок.

Насамкінець хотілося б підкреслити, що вітчизняний науковий простір поповнився змістовною працею, яка відзначається послідовністю та логічною завершеністю розгляду проблем просторового розвитку національної економіки та створює підґрунтя для продовження теоретико-методологічних і прикладних досліджень у галузі вдосконалення механізму державного управління регіональним економічним розвитком. Вона може бути корисною як для науковців, що вивчають питання регіонального розвитку національних економік, так і для фахівців-управлінців при обґрунтуванні конкретних заходів у рамках здійснення державної регіональної політики.

*Тетяна ЖЕЛЮК, доктор економічних наук,
професор кафедри державного
і муніципального управління
Тернопільського національного
економічного університету*